

Интеллектуальный потенциал имеет специфические аспекты, создается и используется по назначению в различных сферах предприятия, а именно технической, технологической, организационной, финансовой, маркетинговой.

Последний классификационный признак основывается на длительности использования интеллектуального потенциала внешнеэкономического персонала предприятия. Выделяют потенциал краткосрочного использования, который предполагает, что часть знаний и умений достаточно быстро устаревают и становятся невозможным для дальнейшего использования, требует пополнения, изменения. Потенциал долгосрочного (многоразового) использования предполагает наличие фундаментальных знаний, опыта и таких качеств персонала, которые могут быть эффективно использованы на протяжении всей трудовой жизни работника.

В завершении следует отметить, что предложенное определение и классификация создают основания для формирования стратегии развития интеллектуального потенциала персонала предприятия.

В статье впервые дано определение интеллектуального потенциала внешнеэкономического персонала предприятия с учетом взаимосвязи интеллектуального, человеческого, социального и структурного капиталов, и на этой основе предложена его классификация.

Источники и литература

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. 8-е издание / перев. С англ. Под ред. С.К. Мордовина. – СПб.: Питер, 2004. - 832 с.;
2. Интеллектуальный капитал – стратегический потенциал организации. Учебное пособие. Подред. д.э.н. Гапоненко А.Л., д.э.н. Орловой Т.М. – М.: Издательство Дом «Социальные отношения», 2003. – 184 с.;
3. Иванюк И. А. Воспроизводство интеллектуального капитала в современных маркетинг-системах // www.cis2000.ru
4. Марцинкевич В.И. Инвестиции в человека: экономическая наука и российская экономика (Что скрывается за термином “человеческий капитал”) // Мировая экономика и международные отношения –2005. №9, С 29-39;
5. Рахлин К. М, Серова О.Ю. Потенциал организации как основа ее конкурентоспособности // <http://quality.eup.ru/MATERIALY9/potencial.htm>;
6. Brooking Annie. Intellectual Capital. International Thomson Business Press London 1997, p 199.

Стукало Н.В.

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вступ. Сьогодні швидкий розвиток фінансової глобалізації ставить перед державами нові проблеми та завдання, одним з яких є формування ефективної державної фінансової політики з метою створення сприятливих умов для підсилення позитивних ефектів від процесу фінансової глобалізації. В Україні ця проблема набуває неабиякої актуальності, оскільки її фінансова система знаходиться на стадії становлення та наслідки фінансової глобалізації для неї можуть бути непередбачуваними та катастрофічними. Одним із першочергових завдань у процесі розвитку фінансової системи України має стати визначення оптимального рівня оподаткування, ступеню державного регулювання та лібералізації фінансових ринків, адаптація українського законодавства у фінансовій сфері до міжнародних стандартів тощо.

Вирішенню даних проблем присвятили свої роботи вітчизняні та західні вчені та практики, серед них слід відзначити С. Мочерного, К. Штайльманна, Каллі Джордано та Джованні Маджонні [1], Пола Герста та Грехема Томсона [2], Джорджа Сороса, Гжегожа Колодко, Ірину Тітелл та Шанг-Джин Вей [3], В.М. Лукашевича, Д.Г. Лук'яненка, О.М.Мозгового, А.С.Філіпенко, З.О.Луцишин та інших.

Постановка задачі. Метою даного дослідження є визначення ролі держави в умовах фінансової глобалізації з метою підсилення позитивних ефектів від даного процесу для національної фінансової системи.

Дослідження здійснювалося на основі таких методів наукового пізнання як аналіз та синтез, спостереження, анкетування, порівняння, аналогія тощо.

Центральними завданнями при дослідженні ролі держави в умовах глобалізації є визначення оптимального рівня оподаткування, а також ступеню втручання держави у регулювання фінансового сектору, пріоритетних задач, що постають перед державами, можливих інструментів державного впливу на розвиток фінансової системи тощо.

Результати. Визначаючи роль держави в умовах фінансової глобалізації К.Джордано та Дж.Маджонні провели аналіз історичного досвіду регулювання фінансової сфери та гармонізації регулюючих функцій. При дослідженні еволюції процесу фінансового регулювання автори брали до уваги такі особливості розвитку системи фінансового регулювання як послідовність розвитку регулюючої системи (торгівельна або фінансова інтеграція), характер інститутів, що встановлюють регулюючі норми (політичні або технічні органи влади) та специфіку регулюючих норм (обов'язкове застосування чи рекомендації). Інший аспект, на який дослідники звертають увагу [4], - роль державних та недержавних інститутів у процесі регулювання міжнародних фінансових відносин. Сьогодні спостерігається підсилення ролі саме недержавних інституцій у даному процесі – ці інституції майже повністю взяли до своїх рук ініціативу щодо випрацювання нових правил та норм поведінки у фінансовій сфері, оскільки довготривалі міждержавні переговори виявилися не-

ефективними у процесі швидкого розвитку та впровадження фінансових інновацій. Крім того, саме неурядові організації беруть на себе функції вирішення деяких проблем, що виникають внаслідок глобалізаційних процесів, і в цьому плані є партнерами держави.

Існує думка, що в умовах глобалізованої економіки держава більше не є ефективним керівником економіки, вона може надавати тільки ті соціальні та громадські послуги, що вважаються необхідним міжнародним капіталом, та за найменшою можливою накладною ціною; також відживає фінансово-бюджетна та валютна політика. Національні держави перетворилися на місцеву владу для глобальної системи (держава забезпечує інфраструктуру та громадські послуги за найменшу можливу ціну), вони більше не спроможні самостійно впливати на рівень економічної активності чи зайнятості на своїй території – це диктує вибір міжнародного мобільного капіталу. Ця нова політична тенденція базується на антиполітичному лібералізмі [5]. Звільнена від політики нова глобалізована економіка дозволяє компаніям і ринкам розташовувати фактори виробництва з найбільшою вигодою і все це без державного втручання. Глобальні ринки капіталу звільнені від пут політики забезпечують споживачів найдешевшими послугами та товарами.

Ринкові механізми так само відіграють важливу роль при гармонізації регулюючих функцій в умовах глобалізації. В першу чергу ринкові умови сприяють розповсюдженню кращих правил ведення бізнесу, відкриття ринків для іноземних операторів та нових фінансових інструментів, створення нових стандартів укладання угод тощо. Крім того, в умовах ринку регулюючу функцію виконує репутаційна дисципліна фінансових інститутів.

Важливість та значущість ролі держави підтверджується ще й тим фактом, що розвиток глобалізаційних процесів є циклічним [6]. Глобалізація - це процес постійний і невідворотній, але в залежності від багатьох факторів, як то політичні, економічні, фінансові, екологічні, психологічні тощо, інтенсивність розвитку глобалізації може поглиблюватися або навпаки призупинятися. Так, наприклад, розвиток глобалізації набрав обертів на початку 20 ст., потім був період його уповільнення, а із розпадом СРСР почалася вже нова хвиля його бурхливого розвитку. Доки триває хвиля суспільного схвалення даного процесу, а також доки країни, нації, економісти та політики бачать її значні переваги, транснаціональні компанії та банки одержують значні вигоди від даного процесу, глобалізація знаходиться у стадії поглиблення. Це триває доки, доки ті негативні риси та наслідки, які вона має для суспільства в цілому та кожної країни, фірми, людини зокрема не перебільшать її позитивні ефекти, або якісь форс-мажорні обставини не призупинять її розвиток. Тобто, настане період уповільнення глобалізації. З часом суб'єкти міжнародної економіки знов починають шукати шляхи одержання вигоди в процесі об'єднання світових ринків товарів, послуг, капіталу, праці тощо, що потягне за собою період прискорення розвитку глобалізаційних процесів.

У сьогоднішніх міжнародних економічних відносинах спостерігаємо прискорення та поглиблення глобалізаційних процесів, але аналізуючи роботи фахівців, вчених та практиків, ми дійшли висновків, що переважна їх більшість сумнівається у позитивних ефектах глобалізації, більшість експертів сходиться в тій думці, що процес глобалізації має більше негативних наслідків ніж позитивних, критикуються діяльність інститутів, які мають ознаки глобальності тощо. Прикладами можуть бути роботи лауреата Нобелівської премії Мориса Алле [7], Пола Герста та Грехема Томсона [8], Джорджа Сороса [9]. Роботи західних та вітчизняних вчених та практиків, а також власні дослідження дають підставу для твердження, що світова економіка та фінанси найближчими часами увійдуть у період уповільнення інтенсивності розвитку глобалізаційних процесів (мова йдеться лише про уповільнення, а не повну зупинку).

Більшість фахівців погоджуються із тим, що створення глобального уряду із прерогативою встановлення та стягування податків та проведення політики державних видатків є утопією [10], оскільки жодна держава не зацікавлена у повній відмові від національного суверенітету. Мова може йти лише про часткову відмову від національного суверенітету на користь наднаціонального регіонального органу з метою подальшого розвитку зовнішньої торгівлі, поглиблення інтеграційних процесів, або у випадку суттєвої залежності економіки країни від будь-якої іншої країни. Рушійною силою глобалізаційних процесів є зацікавленість держав у одержанні певних вигод, платою за які є часткова відмова від національного суверенітету. Тількино ця плата стає занадто високою або вигоди сумнівними, починається уповільнення темпів інтеграції даної держави у глобальне середовище. Цей факт ще раз підтверджує тезу щодо циклічності інтенсивності розвитку глобалізаційних процесів.

До того ж, при формуванні державної фінансової політики слід брати до уваги, що розвиток глобалізаційних процесів у сфері фінансів проходить в рамках сучасних течій філософії. Так, зараз відбувається трансформація філософського світогляду від модерна до постмодерна, для якого характерними рисами є відхід від ідеалів демократії та гуманізму, поділ суспільства на найбільш гідних та інших, визнання природного ринкового відбору та жорсткої конкуренції тощо. Глобальний фінансовий ринок є одним з найскравіших проявів постмодерністського світогляду. Бурхливий розвиток філософії постмодерну може призвести до непередбачуваних катастрофічних наслідків для всього суспільства та світової фінансової системи зокрема. В таких умовах на перший план виходять національні інтереси формування стабільної та ефективно функціонуючої фінансової системи держави. Державна фінансова політика має бути національно обумовленою, інтернаціонально орієнтованою та соціально скоординованою, оскільки „політичні рішення, що приймаються у центрі глобальної системи, виходять з внутрішніх економічних пріоритетів відповідних країн” [11]. Нажаль, Україна поки не може претендувати на роль країни, що приймає глобальні рішення виходячи з національних інтересів, тому наша фінансова система має бути захищеною від небажаних наслідків зовнішнього впливу.

Найкращими прикладом позитивного іноземного досвіду фінансової інтеграції – є інтеграція в рамках Європейського Союзу, яка характеризується різноманітністю регулюючих структур, високим ступенем відкритості ринків капіталу, підвищенням ролі комерційних банків тощо. Більшість фахівців [12] сходиться на

тому, що успіх країн ЄС базується на впровадженні принципів субсидіарності та мінімальної гармонізації. Принцип субсидіарності полягає у тому, що наднаціональні органи повинні обмежити свою законотворчу та нормативну активність тільки у тих сферах, на які не може бути розповсюджена національна юрисдикція. Принцип мінімальної гармонізації полягає у тому, що водночас мають діяти дві взаємодоповнюючі норми: взаємне визнання зарубіжних систем регулювання (визнання чинності іноземних регулюючих норм) та принцип контролю країни походження (визнання чинності зарубіжних контролюючих органів). Допускається конкуренція між регулюючими нормами та регулюючими системами, а мінімальний набір узгоджених норм та правил має перешкоджати всездозволеності. Аналіз досвіду країн ЄС свідчить про те, що роль принципу мінімальної гармонізації для процесу глобальної фінансової інтеграції важко переоцінити і варто брати до уваги при подальшому дослідженні фінансової глобалізації.

Таким чином, визначення ролі держави в умовах фінансової глобалізації буде знаходитися під впливом таких факторів:

- становлення та розвиток фінансів як самостійної, а не обслуговуючої міжнародну торгівлю, галузі;
- підвищення ролі недержавних інституцій у процесі регулювання міжнародних фінансових відносин;
- дієвість ринкових механізмів та репутаційної дисципліни при гармонізації регулюючих функцій в умовах глобалізації;
- циклічність інтенсивності розвитку глобалізації економіки та фінансів;
- розвиток концепції антиполітичного лібералізму;
- трансформація філософського світогляду від модерна до постмодерна, для якого характерними рисами є відхід від ідеалів демократії та гуманізму, поділ суспільства на найбільш гідних та інших, визнання природного ринкового відбору та жорсткої конкуренції;
- позитивний досвід впровадження принципів субсидіарності та мінімальної гармонізації у процесі фінансової інтеграції країн Європейського Союзу;
- зацікавленість більшості учасників міжнародних економічних відносин у фінансовій стабільності;
- геополітичне розташування сил у світі та геофінансове положення певної держави у світі;
- ступінь розвитку національної фінансової системи певної держави.

З метою визначення оптимального рівня податкового навантаження нами було проведено анонімне анкетування серед представників малого та середнього бізнесу, крупних промислових підприємств тощо у Дніпропетровській області. В анкетуванні брали участь понад 100 респондентів, переважна більшість з яких відзначила, що забезпечення 100% сплати податків до державного бюджету можливе лише за умов максимального сукупного податкового навантаження на промисловість до 20%. Цей факт ще раз підтверджує справедливості кривої Лаффера та позиції школи економіки пропозиції, що з кризовими явищами в економіці варто боротися шляхом зниження податкового навантаження.

Беручи до уваги вищезазначені фактори, слід зауважити, що фінансову політику та зокрема податкову політику України в умовах глобалізації мають визначати насамперед національні інтереси, - і, перш за все, це поповнення державного бюджету у вигляді податків, розвиток промисловості тощо. Доступ до різноманітних та дешевих фінансових інструментів і до великих обсягів вільного капіталу – є основною перевагою фінансової глобалізації для України на сьогодні. Отже, враховуючи цей факт необхідно забезпечувати лібералізацію національних фінансових ринків на фоні зменшення податкових ставок. Фінансова лібералізація забезпечуватиме притік дешевого капіталу, а ліберальна податкова політика створюватиме сприятливі умови для розвитку промислового виробництва, збільшення обсягів економічних операцій та реінвестування прибутків в економіку України, що в свою чергу збільшуватиме податкові надходження до бюджету.

Також варто звернути увагу на світовий досвід, який демонструє, що вирішенню окремих соціальних та економічних проблем, що виникатимуть у процесі фінансової лібералізації в Україні, значною мірою сприятиме розвиток та підвищення ролі неурядових організацій. На сьогодні в Україні роль недержавних інституцій у процесі регулювання є слабкою та потребує додаткових стимулів та державної підтримки для ефективного розвитку.

Висновки. Чим глобалізованіша країна тим менший обсяг функцій держави вирішується на національному рівні. Повна глобалізація фінансів призведе до перенесення більшості функцій держави щодо регулювання фінансовою сферою країни на глобальний рівень, тому важливим є визначення тих функцій, які лишатимуться прерогативою держави. Враховуючи цей факт, пріоритетними напрямками державної діяльності в Україні мають бути:

- вдосконалення та контроль податкової функції (в першу чергу це може бути досягнуто за умов поступового зниження податкового навантаження на економіку та підсиленням контролю за повнотою сплати податків);
- законодавче стимулювання розширення доступу до глобальних фінансових інструментів та глобальних фінансових ринків в цілому;
- державна підтримка та стимулювання розвитку неурядових організацій;
- активна участь у процесі координації податкової та в цілому фінансової політики країн світу та випрацюванні спільних стандартів правління з метою відстоювання національних інтересів України. Безсумнівним є той факт, що стабільності міжнародної фінансової системи в цілому та фінансових систем країн світу можна досягти лише за умови, що держави будуть спільно регулювати її і досягнуть згоди щодо спільних цілей та стандартів фінансового управління.

Підводячи підсумок, ще раз варто відзначити, що роль держави в умовах фінансової глобалізації залишатиметься вагомим. Важливим її елементом є податкова складова, яка має бути спрямованою в першу

чергу на максимізацію позитивних ефектів від глобалізаційних процесів для економіки нашої держави та її національної фінансової системи.

Джерела та література

1. Калли Джордан, Джованни Маджнони Гармонизация регулирующих функций и глобализация финансов // Глобализация и национальные финансовые системы / Под ред. Дж.А.Хансона, П.Хонохана, Дж.Маджнони. Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2005. – С.281 – 306.
2. Глобалізація, правління та національна держава // П.Герст, Г.Томсон Сумніви в глобалізації. Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – С. 221-245.
3. Irina Tytell and Shang-Jin Wei Does Financial Globalization Induce better Macroeconomic Policies? // IMF Working Paper, May 2004. – 40 p.
4. Калли Джордан, Джованни Маджнони Гармонизация регулирующих функций и глобализация финансов // Глобализация и национальные финансовые системы / Под ред. Дж.А.Хансона, П.Хонохана, Дж.Маджнони. Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2005. – С.284 – 285.
5. Глобалізація, правління та національна держава // П.Герст, Г.Томсон Сумніви в глобалізації. Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – С. 225-227.
6. Стукало Н.В. Фінансова глобалізація: сучасні тенденції розвитку та висновки для України // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки / Донецький економіко-гуманітарний інститут МОН України, Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Вип. 2 (17). – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток, Лтд”, 2005. – С. 41-44.
7. Морис Алле Глобализация: разрушение условий занятости и экономического роста. Эмпирическая очевидность. – М.: ТЕИС, 2003. – 314 с.
8. Пол Герст, Грехем Томпсон Сумніви в глобалізації. Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – 306 с.
9. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію. – К.: Основи, 2002. – 173 с. та Сорос Дж. Криза глобально-го капіталізму. – К.: Основи, 1999. – 259 с.
10. Світовий ринок без світового уряду // Колодко Г. Глобалізація і перспективи розвитку постсоціалістичних країн. – К.: Основні цінності, 2002. – С. 123-125.
11. Дж. Сорос Новая глобальная финансовая архитектура // Вопросы экономики, 2000, № 12. – С.60-64.
12. Калли Джордан, Джованни Маджнони Гармонизация регулирующих функций и глобализация финансов // Глобализация и национальные финансовые системы / Под ред. Дж.А.Хансона, П.Хонохана, Дж.Маджнони. Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2005. – С.281 – 306.

Федорова Е.В.

ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ ЛЮДЬМИ – ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ РЕСУРС МЕНЕДЖЕРА

Постановка проблемы. Управление является специфическим социальным процессом. Учет характера людей, уровня их культуры и образования имеет огромное значение в обеспечении эффективного управления на всех уровнях. Управление людьми их социальными отношениями – достаточно сложная задача. Здесь крайне важно знать социальные законы. Управление социальной деятельностью людей является важнейшей задачей современных менеджеров. Однако это только одна из задач социального менеджмента. Другая, не менее сложная задача – управление организациями любой сферы.

Социальный менеджмент имеет дело с человеком в его социальном качестве, с управлением процессами взаимодействия социальной среды и личности. Социальное управление направлено на изменения в положении управляемого объекта или результатов тех или иных социальных процессов.

Задачей социального менеджмента является обеспечение целенаправленного воздействия на управляемый объект с целью поддержания равновесия и развития.

Для решения этой задачи важна информация о мнении руководства и рядовых работников организации об эффективности ее деятельности, ее оценка. Например, можно дать оценку взаимодействия отдельных подразделений; оценить, насколько руководство заботится о качестве труда; насколько высок моральный дух работников. Успешное решение задач по совершенствованию управления организацией во многом зависит от степени учета социальных и психологических факторов. Речь может быть о качестве работы конкретной группы людей и о работе всей организации. Так, если менеджер убежден, что его подразделение работает более эффективно, чем другие, он может передать опыт менеджерам других подразделений [15].

Поэтому технологизация социального менеджмента должна стать одним из факторов эффективности управления, и инновационным средством мотивации персонала к саморазвитию. В условиях возрастания роли социального фактора как проявления общесоциологической закономерности в развитии мировой цивилизации объективно выступает на передний план практики управления необходимость освоения новых инновационных методов социального воздействия, в частности социальных технологий в менеджменте [7,13]. Все это в научной литературе описывается как «тихая управленческая революция» [6,32], которая может осуществляться, не приводя к немедленной ломке и разрушению сложившихся структур, систем и методов менеджмента, а как бы дополняя их, постепенно приспосабливая к новым условиям. Так, все большее использование получают системы управления на основе предвидения изменений, и на основе гибких экстренных решений, а это требует от менеджеров знания новых технологий управления инновациями, мотивации сотрудников на совместные действия.